

מלאכת קורע – ביאור הלכה ואחרונים

1. הסתירה בשולחן ערוך

שולחן ערוך סימן שמ

יג. אין שוברים החרס ואין קורעין הנייר, מפני שהוא כמתקן כלי.

יד. המדבק ניירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו, הרי זה תולדת תופר וחייב; וכן המפרק ניירות דבוקים או עורות דבוקים ולא נתכוין לקלקל בלבד, הרי זה תולדת קורע וחייב.

השאלה: מדוע בסעיף יג הקורע אינו אסור אלא מדרבנן ומשום מתקן כלי ולא איסור תורה משום קורע כמו בסעיף יד?

תשובת שולחן ערוך הרב - משום קורע אין איסור אלא כשקורע ומפריד גופים רבים שנתחברו כגון קורע בגד הארוג מחוטים הרבה אבל הנייר שהוא גוף אחד אין בפסיקתו וחיתוכו משום קורע ומטעם זה מותר לקרוע עור שעל פי חבית של יין מפני שהעור הוא גוף אחד ולא שייך בו איסור קריעה.

ביאור הלכה ד"ה אין שוברים - מה שרצה אחד מן האחרונים להוציא מזה דלא שייך קריעה כי אם בדבר הנתפר ונארג שנתדבק מגופים רבים וכעין שהיה ביריעות אבל לא בדבר שהוא מגוף אחד כמו עור ונייר זה אינו דמבואר בירושלמי בהדיא דבעור שייך ג"כ קריעה.

ולולי דמסתפינא הוה אמינא דבר חדש בזה דלא שייך שם קורע על מנת לתקן כי אם כשקורע איזה דבר באמצע והוא צריך לתיקון שניהם

וכעין שהיה במשכן שיריעה שנפל בה תולעת קורעין בה ותופרין אותה, שהקריעה היתה לצורך תועלת כל היריעה. וכן כשקורע בחמתו

שמחייב הרמב"ם הטעם משום דמטיב בזה לעצמו שמשכך חמתו הוי כאלו מתקן כל גוף הבגד, משא"כ כשקורע איזה דבר מהבגד מן הצד

וכוננו לתקן בזה את הבגד שהיה ארוך או מקולקל בשפתו והחתיכה הנקרעת לא יתקן בזה כלל, לא שייך בזה שם קורע ע"מ לתקן כ"א שם

אחר דהיינו מתקן מנא שהוא מתקן בזה את הבגד. ותלוי הדבר בהתקן אם הוא תקון גמור חייב משום מכה בפטיש דגומר הכלי או הבגד

ואם אינו תיקון גמור הוא מדרבנן. ולכך בענינו שהוה קורע איזה חתיכת נייר מדף שלם כדי להשתמש בו איזה דבר מה ובדף שנקרע ממנו

הנייר הזה אינו מתקנו כלל ואפשר שמקלקלו ג"כ אין זה בכלל קורע ע"מ לתקן, ותלוי הדבר רק לפי התקון שנעשה בחתיכת הנייר שחתכו.

ולפ"ז אם קורע הנייר לכמה קרעים וצריך לכל אחד להשתמש בו הוא חייב שהוא קורע ע"מ לתקן וסמך למה שכתבנו ממה שאמר במו"ק כ"ב

ע"ב על הקרא דכתיב: "ויחזק בבגדיו ויקרעם לשנים קרעים", ממשמע שנאמר ויקרעם אינו יודע שהוא לשנים? משמע דסתם קרע הוא

לשנים ולא שיקרע איזה חתיכה מן הצד וישליכו וישאר הבגד על מקומו.

2. פתיחת אגרת (ביאור הלכה ד"ה הנייר)

הפר"ח כתב שהפוחת יש בזה חיוב חטאת לכו"ע כי קריעת הנייר הוא מקלקל ע"מ לתקן, ותיקונו הוא מה שצריך לפתוח אותו. ובתשובת ח"צ

חולק והתיר ע"י נכרי ולא ביאר טעמו. ונראה שהוא סובר דהוא מלאכה שאצ"ל שהרי אין מתקן בגוף הנייר. אך לפ"ז לרמב"ם שפוסק

במלאכה שאצ"ל שחייב יש בזה איסור דאורייתא ואסור ע"י גוי. ובנשמת אדם כתב שלכו"ע פטור ותוכן כונתו שבקורע על מתו ובחמתו

הקריעה גופא היא התיקון כי בהקריעה משכך חמתו או מטיל אימה על אנשי ביתו, משא"כ בזה שלנייר הוא מקלקל גמור והתיקון הוא מצד

אחר. ובאמת לא ברור סברתו וסברת הח"צ בזה, כי ידוע שעיקר תיקון אגרת שעומד לקרותו ותיקונו הוא שיוכל לקראו וא"כ כשקורעו כדי

לקראו היא מלאכה הצריכה לגופה. אכן אם סגורה האגרת בתוך נייר אחר כנהוג בודאי הקורע הנייר העליון הוא בכלל מקלקל ופטור. וע"כ

מותר ע"י גוי במקום צורך גדול.

3. קורע על מנת לתקן (ביאור הלכה ד"ה ולא נתכוין)

כל קורע שהוא על מנת לתקן חייב, אפילו שלא ע"מ לתפור, כל שיש איזה תקון בקריעתו.

4. מכה בפטיש (ביאור הלכה ד"ה ולא נתכוין + ד"ה חייב)

ע"פ רש"י בפותח בית הצואר י"ל שלא שייך שם קורע כ"א כשהוא מקלקל בעת הפעולה אלא שהוא מכין בשביל איזה תיקון, וכעין שהיה

במשכן שיריעה שנפלה בה תולעת קורעים ותופרים אותה, שהרי הקריעה מקלקלת את היריעה ביותר אלא שע"ז יוכל אח"כ לתפרה. ומכלל

זה קורע בחמתו ועל מתו שהקריעה מקלקלת הבגד אלא שנסבב תיקון ע"ז. אך בפותח בית הצואר שעושה כלי ע"י הפתיחה עצמה אין חל

ע"ז שם קורע כלל וחייב מכה בפטיש. כי היכן שהתיקון נעשה תיכף בעת הפעולה אין זה בכלל קורע רק בשם תיקון כלי שהוא מכה בפטיש.

אחרונים

שש"כ (פרק ט) – לכתחילה יש לפתוח את כל המיכלים והאריזות לפני שבת. יש מתירים לפתוח קופסאות שאין רגילים להשתמש בהם

שימוש חוזר ושפותחם בצורה שאינו עושה פתח יפה. ולכל הדעות מותר אם מנקב או קורע את האריזה בצדה או בתחתיתה כך שלא תהיה

ראויה עוד לשימוש. אריזות שרגילים מיד להריק את תכולתם ולזורקם מותר לפתוח.

כשקורע את האריזה, יקרע את הנייר בדרך קלקול, ושלא ישתמש בנייר או בחלק ממנו למטרה כלשהי. ואין הבדל בין קריעת הנייר עצמו

לבין הפרדה בין שני ניירות דבוקים.

אין קורעים נייר טואלט בשבת. אם לא היה לו נייר חתוך, עדיף שישתמש בנייר כתיבה ריק אע"פ שהוא מוקצה. אם אין לו נייר כתיבה, והוא

זקוק לנייר טואלט, יש להקל משום כבוד הבריות לקרוע בשינוי לא ע"י היד אלא ע"י המרפק, ועדיף שיקרע כל פעם חתיכה מהגליל, ולא

יחתוך שתי חתיכות לשתיים. וישתדל של לקרוע במקום הניקוב.

ראוי להמנע מקריעת צמר גפן, אך אינו נקרא קורע אלא מפרק.

אגרות משה – כל שניכר שהפירוק נעשה ע"י קריעה יש בזה מלאכת קורע. ולכן בפירוק ניירות יש איסור קורע אך בפתיחת בית הצואר אין

איסור קורע. ואריזה שנזרקת לאחר הפתיחה דינה כקליפה ומותר לקרועה בשבת. אך למעשה אין להתיר אלא במקום צורך גדול וע"י גוי.

ילקוט יוסף – מותר לקרוע אריזות ע"מ לקחת את האוכל מתוכן, ובפרט אם עושה בדרך קלקול והשחתה.

לכתחילה יש להכין נייר טואלט חתוך, ובשעת הדחק אם אין לו, יחתוך בשינוי ויקפיד שלא יחתוך במקום הנקבים.